

Kuraattorin näkökulma – haastattelussa Asko Mäkelä



Teksti: Mirikka Vidgrén

Kuka olet ja mikä on suhteesi valokuvaan ja arkkitehtuuriin?

Olen taidehistorioitsija ja järjestänyt näyttelyitä valokuvasta 1980-luvun alusta lähtien. Seinäjoella syntyneenä Alvar Aalto on ollut osa elämääni myös kotona – kirjoissa, huonekaluina ja valaisimina. Arkkitehtuurivalokuvaus kuului myös valokuvan erityisalueisiin toimiessani johtajana Suomen valokuvataiteen museossa.

Millainen prosessi näyttelykuvien kartoitus, valinta ja käsikirjoitus olivat?

Tavoitteena oli tehdä kiertonäyttely Alvar Aalto -museon valokuva-arkiston valokuvista. Näyttely, joka olisi helposti lähestyttävä ja helposti kuljetettavissa paikasta toiseen. Pysin suunnittelemaan kokonaisuudesta hengeltään aika erilaisen kuin perinteiset Aalto -näyttelyt. Näyttelyssä henkilökuvan osuus on merkittävä.

Sain ajatuksen ottaa näyttelyn perustaksi *Firenzen Palazzo Strozzi*ssa vuonna 1965 järjestetyn Alvar Aalto -näyttelyn valokuvat, jotka olivat Aallon itsensä valitseamia. Niihin ei aikaisemmin oltu kiinnitetty mielestäni tarpeeksi huomiota. Ajatus vahvistui, kun arkkitehti *Kristian Gullichsen* kertoi Aallon olleen hyvin tarkka näyttelyyn valittavista kuvista. Kaikkiaan näyttelyiden ja valokuvien asemaa ei ole vielä tutkittu juurikaan Aallon työskentelyssä. Strozzin näyttely osoittautui olevan muutenkin tärkeä kohta Aallon elämässä.

Kuvien kautta näkyvät myös arkkitehtuurivalokuvauksen eri piirteet. Alvar Aalto itse suosi valokuvatyypinä klassista valokuvaa, joka on taiteellisesti ja laadullisesti korkeatasoinen ja samalla ilmentää rakennuksen osalta oleellisia asioita. Työskentely näyttelyn parissa oli aikataulullisesti tiivistä, mutta arkiston valmiiksi digitoidut valokuvat ja Alvar Aalto -museon ja -säätöön henkilökunnan aulis apu helpottivat työtä.

Millainen kokonaisuus näyttelyn pohjana toimiva Alvar Aalto -museon valokuva-arkisto on?

Alvar Aalto -museon valokuva-arkisto on kansallisavar, joka sisältää yli 50 000 korkeatasoista valokuvaa. Valokuva-arkisto on hyvin säilynyt kokonaisuus, johon on varmasti vaikuttanut myös Aallon oma asenne valokuvausta kohtaan. Hän käytti itse vain aikansa parhaimpia arkkitehtuurivalokuvaajia, kuten *Eino Mäkinen*, *Kari Hakli*, *Heikki Havas*, *Gustaf Welin*, *Eva ja Pertti Ingervo* ja *Ådham Fethulla*. Aallon tilaamille kuville ovat ominaista klassiset ja samalla modernismille tyypilliset sommitteluperiaatteet.

Myös museon omat valokuvaajat ovat aivan maailman huippua. Museon valokuvaajien oma kuvatyyppe edustaa suomalaista, hyvän kuvan periaatetta, jossa rakennusta katsotaan kohteena. Museon kuvaajina ovat työskennelleet mm. *Martti Kapanen* ja *Maija Holma*. Näyttelyn uusimpia arkkitehtuurivalokuvia ovat tänä keväänä kuvatut Holman otokset. Kaiken kaikkiaan arkistoon tallennettujen valokuvien taiteellinen taso eri aikoina on aina ollut upea.

Millainen on hyvä arkkitehtuurivalokuva ja mitä se parhaimmillaan kertoo?

Hyvässä arkkitehtuurivalokuvassa rakennus on tärkein. Se voi olla juuri valmistunut rakennus tyhjiään, käyttöä odottamassa, tai käytössä – kuluneena ja täynnä elämää. Ihminen arkkitehtuurikuvassa lisää kuvaan tilalle tärkeän ulottuvuuden: mittakaavan.

Näyttelyä kootessani löysin uutta tietoa Aallon suhteesta valokuvaan – ja myös siitä, kuinka kaikki arkkitehtuurivalokuvassakaan ei välttämättä ole totta – mutta kuvaan tuotu tekee kuvasta hyvän arkkitehtuurivalokuvan Aallon tapaan. Valokuvia katsoessa huomaa myös, että Alvar Aalto oli tarinankertoja, siksi tämäkin näyttely kertoo valokuvien tarinoita Aallosta.



Millainen kuva Alvar Aallosta ja hänen tuotannostaan näyttelysuunnittelun aikana muotoutui?

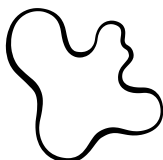
Alvar Aalto oli aikaansa edellä niin markkinoinnissa kuin kansainvälisessä verkostoitumisessakin. Ei siis ihme, että hän arvosti arkkitehti *Elieel Saarista*, joka myös teki varhain kansainvälisen läpimurron ja näki mitä tuleva yhteiskunta voisi olla.

Median parissa työskennelleenä kiinnostuin Aallon hyvin uudenaikaisesta tavasta markkinoida itseään. Hän oli yhtä taitava median kanssa toimiessaan, kuin toinen aikansa suurmies, presidentti *Urho Kekkonen* myöhemmin. Alvar Aallon esiintyminen valokuvissa oli luontevaa ja kyky hyödyntää tätä ominaisuutta sisäsyntyistä. Aalto käytti rohkeasti uudenlaista lähestymistapaa tuotantonsa esiin tuomiseen, tiedostaen samalla olevansa tässäkin asiassa ensimmäisten joukossa. Alvar oli varsinainen velikulta, joka osasi piirtää, keskustella, juhlia, tarinoida ja leikkiä. Usein kaikkea tätä yhtä aikaa!

Tuoko näyttely jotain uutta Alvar Aallosta ja hänen tuotannostaan esiin?

Oli hämmästyttävää tajuta, kuinka suuri osa kuvataiteella oli Aallon tuotannossa. Hän liikkui suvereenisti maailman kuuluisimpien kuvataiteilijoiden kanssa. Surrealisti *Max Ernstin* kanssa hän suunnitteli Corso-ravintolan Sveitsiin, Zürichiin jo 1934. Kuuluisimpien arkkitehtien lisäksi Aalto tunsikin hyvin myös monet modernismin kuvataiteilijat. Moniin heistä hän solmi yhteyksiä jopa aiemmin, kuin modernin taiteen mesenaattina tunnettu *Maire Gullichsen*, joka oli myös Aino ja Alvar Aallon ystävä. Surrealismin osuus Aallon omassakin tuotannossa alkoi näyttäytyä aivan uudella tavalla. Arkkitehtuurivalokuvissa taiteella on tärkeä osa. Se ei synny tyhjiössä, vaan elää vuorovaikutuksessa ajan taiteen, yhteiskunnan ja sen eri ilmiöiden kanssa.

Kokonaisuudessaan tärkein havainto lienee valokuvan merkitys Aallon tuotannossa. Hän vaikuttaa hyödyntäneen erityisesti matkalla otettuja valokuvia – Aino, itsensä tai Elissan ottamia – inspiraatiokuvina rakennuksilleen. Aiheina ovat rakennushistorialliset tai juuri valmistuneet, modernin arkkitehtuurin mestariteokset. Niitä tarkastellessaan voi Alvarin kuulla huudahtaneen, että kyllä minä tuon voin vielä paremminkin tehdä: *"Lyödään ne hepnaadilla!"*



ALVAR AALTO

"LYÖDÄÄN NE HEPNAADILLA!"
Alvar Aalto valokuvissa

Alvar Aalto -museon Galleria 17.5.–15.9.2019
Alvar Aallon katu 7, 40600 Jyväskylä

avoinna ti-su klo 11–18, heinä-elokuussa ti-su klo 10–18
www.alvaraalto.fi